

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 13809

Tarih : 08.09.2025

33775

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan BAYRAKTAR** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN
Diyarbakır Milletvekili

Diyarbakır ili Kulp ilçesi ile Batman ili Sason ilçesi sınırları arasında yer alan Dicle Nehri havzasında ve Zore Çayı üzerinde uzun süredir çok sayıda hidroelektrik santral (HES) ve güneş enerjisi santrali (GES) projesi planlanmakta olup, bölgede madencilik ve petrol arama faaliyetleri de yürütülmektedir. Su kaynaklarının kıt ve yağışların az olduğu bu yörede kontrolsüz enerji ve madencilik yatırımları nedeniyle ekosistemde geri dönüşü olmayan tahribatlar meydana geldiği; yöre halkının yıllardır bu projelere karşı hukuki ve fiili direniş gösterdiği bilinmektedir. Özellikle Maya Enerji şirketinin 2014'ten bu yana hayata geçirmek istediği Metin HES projesi ile Zore Çayı üzerinde yapılması planlanan baraj ve bağlı tesislerin, bölgenin hassas ekolojik dengesini ve sosyo-ekonomik yapısını olumsuz etkileyeceği uzmanlarca dile getirilmektedir.

Bölgedeki Dicle Havzası, tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile zengin biyolojik çeşitliliğin bir arada bulunduğu nadir ekosistemlerdendir. Kulp ve Sason yöresinde sebze-meyve tarımı, tütün ve tahıl üretimi, ceviz ve fıstık yetiştiriciliği ile arıcılık ve küçükbaş hayvancılık halkın başlıca geçim kaynaklarıdır. Bu üretim faaliyetleri, nehir ve dere akış rejimine ve bölgenin mikroklimatik koşullarına doğrudan bağlıdır. Uzmanlar, söz konusu HES projelerinin inşası ve işletilmesi halinde akarsu debisinin tünellere alınarak doğal akışın büyük ölçüde değişeceğini, bazı dere yataklarının tamamen kuruyabileceğini belirtmektedir. Bu durumun tarımsal sulama imkânlarını kısıtlayacağı, toprak nemini bozacağı ve ürün verimliliğinde ciddi düşüslere yol açacağı; ayrıca sucul yaşam formları üzerinde baskı oluşacağı, balıkların göç yollarının kesilerek popülasyon kayıpları yaşanacağı dile getirilmektedir.

Ekolojik tahribatın yanı sıra projenin kırsal sosyo-ekonomik hayatı zayıflatacağı ve uzun vadede göç riskini artıracacağı belirtilmektedir. Bölge halkının büyük çoğunluğu tarım, hayvancılık ve arıcılık ile geçimini sağladığından, su rejimindeki değişiklikler bu faaliyetlerde ekonomik kayıplara yol açacak; kırsal yaşam biçimi sürdürülemez hale gelecektir. Nitekim benzer projelerde şirket çıkarlarının ön planda tutulduğu, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporlarının ekolojik ve sosyo-ekonomik etkileri bütüncül değerlendirmekten uzak kaldığı

görülmektedir. Metin HES projesine dair hazırlanan ÇED sürecinin de şeffaflıktan uzak olduğu; halkın katılım toplantılarında yurttaşların hangi soruları sorduğu, ne gibi öneriler getirdiği ve bunların rapora nasıl yansıtıldığı konularının belirsiz olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bazı ÇED raporlarında mevcut su kaynaklarının yok sayıldığı, görsellerin manipüle edilerek heyetlerin yanıltıldığı iddiaları bulunmaktadır.

Dicle Havzası'ndaki projelerin kümülatif etkisi de büyük bir endişe konusudur. Yöre halihazırda çeşitli maden ocakları, barajlar ve enerji projeleriyle kuşatılmış durumdadır. Kulp ve Sason ilçelerindeki mevcut HES'lere ek olarak yapımı planlanan Metin HES, bölgedeki ekolojik yükü daha da artıracaktır. Baraj gölü oluşumuyla endemik bitki türlerinin ve sucul yaşam alanlarının geri dönüşü olmayacak şekilde kaybedileceği; nehir ekosisteminin parçalanması sonucu bölgedeki biyolojik çeşitliliğin telafisi imkânsız zarara uğrayacağı belirtilmektedir. Projenin sağlayacağı enerji üretiminin ise oldukça sınırlı kalacağı, buna karşın çevresel yıkım ve sosyal maliyetlerin çok daha büyük olacağı açıktır.

Bölge halkı ve yerel yönetimler, doğaya ve yaşam alanlarına sahip çıkarak söz konusu projelerin iptalini talep etmektedir. 2014 yılından bu yana köylüler HES şantiye alanını terk etmeyerek fiilen nöbet tutmakta; hukuki yollardan da projenin durdurulması için çaba göstermektedir. İlk ÇED olumlu kararına karşı açılan davada iptal kararı alınmış; ancak şirketin ısrarı üzerine revize edilen raporla süreç yeniden başlatılmıştır. İkinci davada bilirkişi heyetinin değiştirilerek bilimsellikten uzak rapor düzenlendiği, böylece şirket lehine karar çıkarıldığı ifade edilmektedir. Dosyanın şu an Danıştay nezdinde temyiz süreci devam etmektedir. Bu süreçte ayrıca, projeyi üstlenen Maya Enerji şirketinin bağlı bulunduğu grubun sahte diploma skandalıyla gündeme gelmiş olması dikkat çekicidir. Malamira İnşaat'ın sahibi Mehmet Baykara'nın diplomasının sahte olduğu, buna rağmen uzun yıllar boyunca yüzlerce ÇED raporunda imzası bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum, ülke çapında bugüne dek hazırlanmış pek çok ÇED raporunun da güvenilirliği konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

Öte yandan, Dicle Havzası'ndaki projelerin toplumsal ve politik sonuçları da göz ardı edilmemelidir. HES projeleriyle birlikte suyun kullanım hakkı devlet ile özel şirketler arasındaki anlaşmalarla şirketlere devredilmekte, böylece su toplumun ortak varlığı olmaktan çıkıp şirket mülkü haline gelmektedir. Tarımsal sulamada kullanılamaz hale gelen su, sadece yerel halkın değil tüm canlıların yaşam kaynağının gasp edilmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca bölgedeki barajların yalnızca enerji üretimi değil, kaya gazı çıkarım faaliyetlerine su sağlamak için de kullanılacağı yönünde bilgiler bulunmaktadır. Bu da doğayı zehirleyecek ve toplumsal maliyetleri katbekat artıracaktır.

Bu bağlamda;

1. Metin HES ve Dicle Havzası/Zore Çayı üzerindeki diğer HES projeleri için enerji üretim lisansı süreçlerinin mevcut durumu nedir? Kurulu güç, yıllık üretim projeksiyonu, bağlantı anlaşmaları ve ticari işletmeye geçiş takvimleri nedir?

2. Bu projelerde su kullanım hakkı sözleşmeleri hangi koşullarla tesis edilmiştir? Can suyu debisi, aylık-mevsimsel dağılım ve kurak dönem senaryoları sözleşmelere nasıl yansıtılmıştır?
3. Havzada mevcut HES, GES, maden ve petrol arama faaliyetleri dikkate alınarak kümülatif etki ve kümülatif enerji planlaması yapılmış mıdır? Aynı havzada yeni santrallerin sisteme alınmasının ekolojik ve sosyal maliyetleri ile enerji faydası karşılaştırılmış mıdır?
4. Proje şirketlerinin teknik ve mali yeterliliklerine ilişkin bakanlığımızca yapılan denetimler nelerdir? ÇED raporları ve mühendislik dokümanlarında tespit edilen usulsüzlükler veya liyakat sorunları varsa lisans süreçlerine nasıl yansıtılmıştır?
5. Silvan Barajı da dahil olmak üzere bölgedeki su yapılarının kaya gazı dahil fosil yakıt üretim faaliyetlerine su sağlamak amacıyla kullanılacağı yönündeki bilgiler doğru mudur? Doğru ise bu uygulamanın enerji dönüşümü hedefleri ve kamu yararı açısından değerlendirmesi nedir?
6. Zorunlu kamulaştırma süreçleri, iletim hatları ve şantiye erişim yolları nedeniyle tarım ve mera alanlarında oluşacak üretim kayıpları için bakanlığımızın öngördüğü telafi mekanizmaları nelerdir?
7. Bölgedeki yerel yönetimlerin ve yurttaşların itirazları kapsamında projelerde revizyon ya da iptal değerlendirmesi yapılmış mıdır? Yapıldıysa sonuçları nelerdir?